

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XX

BELGRADE
1989

BALCANICA XX, Beograd 1989, 9—453.

ХРОНИКА БАЛКАНОЛОШКОГ ИНСТИТУТА СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ ЗА 1988. ГОДИНУ

Јануар

Александар Фотић засновао је радни однос у Балканолошком институту САНУ, као приправник у научноистраживачкој делатности, на пројекту Историја балканских народа.

Научни саветник Балканолошког института САНУ, др Душан Лукач, вршио је архивска истраживања у Централном немачком архиву у Потсдаму за тему Етничка померања и демографске промене на Балкану у току другог светског рата. Истраживања су трајала четрнаест дана.

Систематска теренска истраживања ритуалног театра старобалканског становништва влашког порекла вршена су под руководством др Драгослава Антонијевића, научног саветника Института. Истраживање је обављено у Ђићарији (Истра), а трајало је осамнаест дана.

Мр Бошко Бојовић боравио је петнаест дана у Паризу и са својим менторима обавио низ консултативних разговора. По повратку мр Б. Бојовић поднео је извештај о разговорима које је по задатку Института водио у La Maison des sciences de l'home. Наиме, прецизиране су неке обавезе које произилазе из Протокола о сарадњи ове познате француске институције и Балканолошког института.

Седмодневна испитивања обимног ћилибарског материјала у музејима Задра и Спанта извршио је мр Александар Палавестра. Ћилибарски налази са овог подручја некадашњих Либурна нарочито су значајни ради утврђивања трговине ћилибаром у праисторији. Магистар Палавестра обишао је и неколико налазишта либурниских насеља.

Др Петар Милосављевић, научни саветник, припремио је и предао у штампу друго, допуњено издање монографије *Миша Анастасијевић*. Књига ће бити штампана у Доњем Милановцу — Мајданпеку.

Фебруар

Мр Љубинко Раденковић провео је месец дана у Москви на студијском боравку и уз помоћ академика Никите Толстоја и других колега из Института за балканистику и словенске науке, проучавао обреде, оби-

чаје, бајања и друге облике словенске народне културе. Сечена знања и прикупљени подаци користиће му за израду докторске дисертације. Са рефератом *Структура јужнословенског заговора*, магистар Раденковић учествовао је на научном скупу *Етнолингвистика текста*, а одржао је и два предавања, на Универзитету у Москви и Институту за балканистику и славјановеденије Академије наука СССР-а.

Објављена је књига др Душана Лукача *Трећи Рајх и земље југоисточне Европе*, том III. Књига је заједничко издање Војноиздавачког и новинског центра и Балканолошког института.

Март

Током студијског боравка од месец дана у Паризу др Милан Протић дошао је до значајних сазнања и података везаних за тему коју истражује — Идеологија радикалне странке. Истраживања је вршио у Институту за политичке науке, Библиотеци радикалне странке, Библиотеци INALCO, Националној библиотеци, Националном архиву и у Архиву министарства иностраних послова Француске.

Април

Као референт и организатор др Петар Милосављевић учествовао је на научном скупу у Неготину поводом стотридесете годишњице рођења Борба Станојевића са рефератом *Друштвено-економски и политички услови развоја научне мисли и делатности у Србији крајем XIX и почетком XX века*.

На темељу споразума о сарадњи са Калифорнијским универзитетом, у Санта Барбари одржан је дводневни научни скуп на тему *Миграције на Балкану током векова*. У име Балканолошког института САНУ, на скупу су са рефератима учествовали: проф. др Никола Тасић, др Драгољуб Драгојловић, академик Радован Самаршић, др Милан Протић, Проф. др Драгољуб Живојиновић, др Драгослав Антонијевић, др Бурџа Крстић и др Веселин Буретић. Америчку екипу, која се састојала од најеминентнијих научника, предводио је проф. Димитрије Борђевић, члан САНУ ван радиог састава. Балканолошки институт пренео је на себе обавезу да радове објави у посебном зборнику на енглеском језику.

Током студијског боравка у Америци др Драгослав Антонијевић вршио је истраживања на Колумбијском универзитету, Метрополитен музеју и Линколн центру у Њујорку. Услед великих могућности за научноистраживачки рад, интересовања др Д. Антонијевића кретала су се од употребе теоријско-методолошких принципа америчких етнолога до утврђивања конкретних факата.

Професор К. Сволупулос из Института за балканске студије — Солун, био је гост нашег Института седам дана на основу споразума о реципрочном финансирању боравка научних радника оба института. Разговорима који су том приликом вођени у Балканолошком институту утачене су обавезе поводом наредног заједничког скупа под називом *Миграције на Балкану од XVII до XIX века* који ће се 1990. године одржати у Београду.

Гост Балканолошког института био је и др Владимир Волков из Института за балканистику и славјановедење Академије наука СССР. Др Владимир Волков вршио је научна истраживања у Београду четрнаест

дана. Са др В. Волковым у Балканолошком институту су у више наврата вођени разговори о досадашњим резултатима истраживања на заједничкој теми два института *Односи народа Југославије и СССР-а према фашистичкој Немачкој 1941—1945.*

У Културном центру Студентског града, др Драгољуб Драгојловић одржао је предавање *Гностицизам у раном хришћанству.*

Мај

Рукопис монографије *Правни обичаји кроз историју и данас*, др Бурница Крстић предао је Балканолошком институту САНУ. Рукопис је припремљен за штампу и биће објављен у серији Посебна издања Института.

Проф др Никола Тасић учествовао је на научном скупу у Толвихину са рефератом *Енеолитске културе источне Србије.*

Серију предавања о историји и савременим друштвено-политичким збивањима на Косову, др Веселин Буретић одржао је у Питсбургу, Чикагу, Торонту и Паризу.

Проф. др Артур Бенкоф и проф. др Фредерик Винтер из Бруклин колеџа, Универзитета Њујорк, боравили су у Београду ради успостављања сарадње са Балканолошким институтом и заједничких археолошких истраживања. Договорено је да се археолози из Бруклин колеџа укључе у археолошка истраживања околине Крушевца која Народни музеј из Крушевца и Балканолошки институт заједнички обављају већ неколико година. Магистар Александар Палавестра и колеге из Њујорка су обишли терен Глободер крај Крушевца који ће се ове године истраживати.

Са рефератом *Традицијска култура — културне промене и социјализација*, др Љубинко Раденковић учествовао је на IX конгресу психолога у Врњачкој Бањи.

На Филозофском факултету у Скопљу, др Драгољуб Драгојловић одржао је предавање *Козма Презвитер и црквене прилике у Македонији средином X века.*

Јун

Ненад Филиповић засновао је радни однос у Балканолошком институту САНУ на пројекту Историја балканских народа као приправник у научноистраживачком раду.

Научни саветник др Динко Давидов провео је десет дана у манастиру Хиландару и обрадио збирку графика овога манастира. Овим је припремио основу за студију *Бакрорези манастира Хиландара* која ће бити штампана као посебна публикација корпуса хиландарских гравира.

У Нишу је одржан састанак стручњака Траколошког института Бугарске академије наука, Центра за балканолошка испитивања Академије наука Босне и Херцеговине и Балканолошког института САНУ ради припреме научног скупа *Палеобалканска племена од Црног до Јадранског мора.* Из Балканолошког института састанку је присуствовао проф. др Никола Тасић који је уз академика Алојза Бенца иницијатор овога научног подухвата.

Балканолошки институт САНУ омогућио је петодневни научноистраживачки рад у Београду др Јозефу Конраду из Канаде.

Магистар Александар Палавестра провео је седам дана на Универзитету у Милану где постоји велики центар за документацију о Хиљбарским налазима из праисторије у Италији. Италија је главна карика у трговачком ланцу Хиљбаром у праисторији па су сазнања италијанских археолога и упознавање налаза ове врсте из Италије мр А. Палавистри омогућили свеобухватнија изучавања Хиљбарских налаза из Југославије.

Јул

У Галерији Српске академије наука и уметности отворена је изложба археолошких налаза са локалитета Гомолава. Систематска археолошка истраживања на Гомолави вршена су преко двадесет година у организацији и под руководством стручњака из Војвођанског музеја, Филозофског факултета из Новог Сада, Археолошког института, Завичајног музеја из Руме и Балканолошког института САНУ.

Под руководством мр Александра Палавестре и уз консултације проф. др Николе Тасића извршено је десетодневно археолошко истраживање у селу Глободер код Крушевца. На археолошким ископавањима учествовали су: из Народног музеја Крушевац Емилија Томић и Никола Берић, из Бруклин колеџа Универзитета Њујорк др Артур Бенкоф и др Фредерик Винтер и из Балканолошког института мр Александар Палавестра и Кранислав Вранић. Пронађени су изузетно атрактивни и научно интересантни археолошки налази.

Издавачка радна организација „Минерва“ из Суботице испоручила је Балканолошком институту књигу Јанка Радовановића *Иконографска истраживања*.

Александар Фотић је месец дана провео у Истанбулу где је усавршавао знање османско-турског језика, похађао курс савременог турског језика и радио у библиотекама: Сулејмани, Милет, Бајазит и Кеприли.

Академик Радован Самарџић изабран је за председника Српске књижевне задруге.

Август

На научном скупу о Цинцарима који је одржан у Западној Немачкој прочитан је реферат др Петра Милосављевића *Неке напомене о Властима — сточарима на Балкану*. Др П. Милосављевић није присуствовао овом скупу.

Десетодневно рекогносцирање околине Крушевца са пробним ископавањима у Макрешанима обављено је под руководством проф др Николе Тасића. Поред руководиоца археолошку екипу чинили су: Емилија Томић, Никола Берић, Гордана Чаџеновић и Кранислав Вранић. Истраживања су дала добре резултате.

У Рожајама је одржан тридесетпети конгрес фолклориста Југославије на коме је др Миодраг Стојановић прочитао реферат *Хајдучка и клефтска пушка у народним песмама*.

Септембар

Др Драгољуб Драгојловић припремио је и предао у штампу рукопис студије *Митологумена старе Хиљбарске књижевности*. Студију објављује Македонска књига — Скопље.

Зборник радова са међународног научног скупа *Старина Новак и његово доба* објављен је под истим насловом, а тираж испоручен Институту.

Научни саветник др Миодраг Стојановић припремио је и написао уводну студију за *Антологију грчког народног песничтва*. Поред Института и СКЗ, за штампање ове књиге заинтересована је и Вукова задужбина.

У сарадњи са културно-просветним заједницама Кладова, Мајданкепа и Неготина, која је постала традиционална, Балканолошки институт организовао је научни скуп поводом двестоте годишњице Кочине крајине. Том приликом одржана је и мала свечаност пред спомеником Коче Анђелковића. У име Института организатор је био др Петар Милосављевић. На скупу су, поред осталих, говорили др Радован Самарџић, др Павле Васић, др Петар Милосављевић др Раадмила Тричковић др Борђе Костић као и просветни радници ове регије.

Др Миодраг Стојановић учествовао је на међународном научном скупу *Састанак слависта у Вукове дане са рефератом Одломци „Горског Вијенца“ у латинском преводу*.

На међународном семинару у Софији *Deuxieme seminaire de paleographie et de diplomatique Ottomanes* учествовали су Александар Фотић и Ненад Филиповић са заједничким рефератом *About Certain Methodological Problems Concerning Publishing of Ottoman Sources in Yugoslavia*. Време проведено у Софији искористили су и за рад у библиотеци Кирија и Метод која је уједно и највећи архив турске грађе у Бугарској.

Октобар

Ради прикупљања грађе за монографију *Црквене и верске прилике на Балкану од доласка Словена до обнове Пејке патријаршије* др Драгољуб Драгојловић провео је петнаест дана у Ватикану.

Др Петар Милосављевић боравио је у Москви месец дана и у Архиву министарства спољних послова СССР, Институту за славјановеденије и балканистику и у Државној библиотеци В. И. Лењин прикупљао грађу за тему *Јонска Република 1799—1806. и Русија*. Ова истраживања и прикупљена грађа омогућавају аутору коначну ревизију рукописа монографије о Јонској Републици. Др П. Милосављевић прикупљао је и грађу о првом српском устанку и тако употпунио рад на приређивању првог тома руске грађе о првом српском устанку. Ово представља део научно истраживачких обавеза др. П. Милосављевића у оквиру Одбора за публикавање грађе о првом српском устанку при САНУ.

Балканолошки институт одредио је академика Радована Самарџића, проф. др Николу Тасића и др Драгослава Антонијевића за своје представнике на свечаности поводом обележавања стоте годишњице Земалског музеја у Сарајеву.

Стручни саветник Института Јанко Радовановић двадесет дана је истраживао фреско — сликарство манастира Зрза, Трескавац, Нерези и цркве Светог Димитрија.

Др Милан Протић провео је месец дана на студијском боравку у Паризу. Истраживања која је том приликом обавио послужиле су за коначно рединовање текста монографије *Идеологија радикалне странке*. Одржао је и предавање у Друштву за изучавање радикалне странке *Утицаји идеја француског радикализма на идеологију радикалног покрета у Србији крајем XIX века*.

Проф. др Никола Тасић учествовао је на Петом пољско-југословенском округлом столу *Од неолита до жељезног доба* са рефератом *Сточарско-номадске компоненте енеолитских култура*. Скуп је одржан у Сарајеву у организацији Центра за балканолошку испитивања Академије наука Босне и Херцеговине.

Магистар Бошко Бојовић провео је четрнаест дана у Паризу ради консултација са менторима за докторску дисертацију.

Проф. др Никола Тасић завршио је и предао текст поглавља о енеолиту за *Праисторију југословенских земаља* — издање на енглеском језику. Издавањем VI тома ове књиге уоквириће се овај, за југословенску археологију неизмерно значајан подухват, где је др Никола Тасић био члан редакције и уредник књиге III.

Др Динко Давидов извршио је десетодневно истраживање архивске грађе о Србима у Темишвару и темишварском Банату XVI—XVIII век у Државном архиву Мађарске и библиотеци Сечењи. Резултати истраживања су врло добри. Снимљена је архивска грађа — први попис становништва Темишвара 1727. године, као и друге архиварије које до сада нису објављиване.

Др Никола Тасић учествовао је на научном скупу *Винча и њен свет* као организатор и референт. Професор Тасић поднео је реферат *Винча после винчанске културе*.

Институт за привредну историју Економског факултета Бари и Балканолошки институт организовали су научни скуп са темом *Дубровник и Медитеран у привредној историји*. Скуп је трајао два дана, а одржавао се у Бовинацу крај Барија. С југословенске стране учествовали су најеминентнији стручњаци за историју Дубровника и Медитерана: др Сима Ђирковић, др Десанка Ковачевић-Кojiћ, др Момчило Спремић, др Тома Поповић, др Милош Благојевић, др Игњач Воје, др Никша Стипчевић, др Мирислав Пантић и др Радован Самарцић. Италијанску екипу је организовао проф. Универзитета у Барију др Антонио ди Виторијо. Скуп је закључно познати историчар из Париза Алберто Тененти. Сарадња је била врло успешна. Следећи италијанско-југословенски скуп одржаће се за две године у Југославији.

Седам дана на истраживачком раду у Југославији боравили су гости Балканолошког института из Бугарске, археолози Хенријета Тодорова и Иван Вајсев.

Испуњавајући обавезе које проистичу из Протокола о сарадњи са Институтом за источну и југоисточну Европу из Беча, Балканолошки институт је омогућио научноистраживачки рад др Вернеру Вајгину, који је у Београду прикупљао грађу о школству у Југославији.

У Отзенлаусену одржан је научни скуп *Теорија и дефиниција бакарног доба као историјске епохе* на коме је др Никола Тасић поднео реферат *Миграциона кретања енеолитских култура у југословенском Подунављу и на Балкану*.

Др Драгослав Антонијевић је на научном скупу у Сарајеву *Босна и Херцеговина у токовима историјских и културних кретања у југоисточној Европи* учествовао са рефератом *Балкански пасторални супстрат у народној култури Босне и Херцеговине*.

Новембар

Под руководством др Драгослава Антонијевића вршена су етнолошка истраживања подручја Белице. Истраживања се врше у организацији Балканолошког института и Музеја из Светозарева. Замишљена су и остварују се као мултидисциплинарно испитивање археологије, историје и народних традиција овога подручја.

Др Душан Лукач је вршио истраживања архивске грађе из Архива спољне политике СССР-а у Москви која се односи на сарадњу народа Југославије и СССР-а током другог светског рата. Истраживања су трајала двадесет дана.

Др Борбе С. Костић боравио је месец дана у Бечу прикупљајући грађу о Јернеју Копитару у библиотекама Института за славистику, Института за источну и југоисточну Европу и у Аустријској националној библиотеци. Боравак му је припремио Институт за источну и југоисточну Европу.

Истраживања од петнаест дана извршио је др Драгослав Антонијевић у научним институцијама Беча, где је прикупљао грађу о ритуалном трансу и усменом театру народа Балкана.

На студијском боравку од тридесет дана у Љубљани мр Љубинко Раденковић истраживао је словенску грађу за своју докторску тезу у Институту за словенско народописје САЗУ.

Гост Балканолошког института био је др Костас Кирис са Кипра, који је вршио истраживања у Београду и у САНУ одржао предавање посвећено турском освајању Кипра.

Завршено је штампање зборника радова са научног скупа *Gomolava-Hronologie und Startigraphie der vageschichtlichen und antiken Kulturen der Donaunierung und Südosteuropas*, заједничког издања Војвођанског музеја и Балканолошког института.

Децембар

Српска академија наука и уметности организовала је научни скуп *Стварање југословенске државе 1918. године*, на коме је др Душан Лукач учествовао са рефератом *Етничка блискост и територијална измешаност Југословена — суштински узрок и егзистенцијални чинилац стварања Југославије*.

Из штампе је изишла књига др Борбе С. Костића *Павле Ј. Шафарик о новој српској књижевности*.

Др Динко Давидов учествовао је на научном скупу *Јасеновац 1945—1988*, са рефератом *Рушење православне цркве у Јасеновцу као и рушење и занемаривања православних верских објеката после рата*. Скуп је организован у Српској академији наука и уметности.

Мр Љубинко Раденковић учествовао је на X симпозијуму о балканском фолклору у Охриду са темом *Симболика биља у народним бајањима јужнословенских народа*.

Војвођанска академија наука организовала је у Новом Саду научни скуп *Личност и дело Милана Коњовића* на коме је др Драгослав Антонијевић прочитао реферат *Антрополошко у Коњовићевом делу*.

Кранислав Вранић

**BALCANICA
XX**

Издаје

**СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
МЕЂУАКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА БАЛКАНОЛОГИЈУ
САВЕТА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ СФРЈ
БАЛКАНОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ**

Лектор

ЖАНА НИКОЛИЋ

Коректор

ОЛГИЦА КОСТИЋ

Тираж

800 примерака

Штампа

**БЕОГРАДСКИ ИЗДАВАЧКО ГРАФИЧКИ ЗАВОД,
Београд, Булевар војводе Мишића 17**